

Kastélysors: vár állott, most kőhalom

2013.04.15.

Vár állott, most kőhalom. A Himnusz ezen sora illik egynémely hajdani kastélyra is. Vannak azonban olyan kúriák is, amelyekre korántsem a halálhörgés, hanem az öröm „röpkedése” a jellemző. Alább a Borok-Vizek Kúriák Zöldút által érintett kastélyokat vesszük számba.

Romos és „többszillagos” épület is van a Szedres, Medina, Kölesd, Sióagárd és Tengelic turisztikai látnivalóit bemutató, hamarosan átadandó Borok-Vizek Kúriák Zöldút által érintett hajdani kastélyok és kúriák között. Összesen tizenegy ilyen épület van, amelyek számos történelmi kort és különféle hasznosítási módot megéltek már, jellemzően másfél-két és fél évszázados fennállásuk alatt. Feltérképezésükben Benke Béla, a Szedresi Sziget Egyesület elnöke segített.

Üres és használt

A Kölesd közelében, Felsőhídvégen található Hiemer-Jeszenszky-kastély az egyik legrégebbi a megyében, 1760. táján építette Hiemer Ignác, Tolna megye egykori táblabírája. A hozzáértők szerint a tizenegy épület közül ez van a legrosszabb állapotban. Különlegességei közé tartoznak a falképek, melyek között II. József vadászbalesetét ábrázoló is akadnak. Jelenlegi tulajdonosa a Dalmand Zrt., az épület üres, nem használják.

A Kölesdhez közeli Katalinpusztán levő, a XIX. században épült, eredetileg klasszicista stílusú Schell-kastélyból 1950-ben lakoltatták ki a Schell családot, de jelenleg is vannak lakói: a Dalmand Zrt. tulajdonában levő épület egyik része jelenleg két család otthona. A Szedreshez közeli alsóhídvégi, a Dalmand Zrt. birtokában levő Jeszenszky-kastély egy eredetileg klasszicista épület átalakításával és bővítésével jött létre. Viszonylag jó állapotban van, jelenleg nem használják. Ez a környék legnagyobb kastélya. A középhídvégi Bernrieder-kastély feltehetően a XIX. század elején épült, jelenleg szintén a Dalmand Zrt. tulajdonában van. Irodaként funkcionál.

Kastélyterápia

A második világháború után sok kastélyban állami intézmény működött. Ilyen volt az 1835. körül épült medinai Apponyi-kiskastély, amelyben 1951. és 2002. között a medinai általános iskola kapott helyet.

Az alsótengelici Gindly-Benyovszky-kúria bentlakásos szociális intézménynek ad helyet, 1948. óta. A korábban a megyei önkormányzat, immár az állam által működtetett Csilla Von Boeselager otthon 2002-ben szenvedélybetegeket ápoló-gondozó és rehabilitációs intézménnyé alakult.

Szedres Hídjapusztán a valamikori Bezerédj-kastélyban a 2000-es évek közepe óta szenvedélybeteg fiatalok rehabilitációja folyik. A kúria a XVIII. században épült, a XIX. században átalakították. A pécsi Bezerédj-Kastélyterápia Alapítvány 2001-ben kezdte az akkor romos állapotban levő kúria renoválását, a felújított épületet 2004-ben adták át.

Értékes (egykori) parkok

Tolna megye első klasszicista stílusban készült világi épülete a Pollack Mihály tervei alapján, 1820-ban épült középtengelici Csapó-kastély. Jelenlegi birtokosa osztrák, az épület és környéke jó állapotban van. Parkjában több, százévesnél idősebb fa található. Hajdan minden kastélyhoz tartozott valamilyen, jellemzően igényes, nagy értékű kert, ahol Magyarországon nem őshonos, külföldről beszerzett növények is megtalálhatók voltak. Ám míg valahol megőrizték ezeket a növényeket, előfordult, hogy a jelenlegi tulajdonos kivágatta a park fáit. Erre jegyezte meg Benke Béla, hogy egy kastélyt akár egy év alatt is fel lehet újítani, de a kastélykertekből kivágott 100-150-éves fák pótolhatatlanok.

Vélhetően ezt a fatolvajok sem mérlegelik. Lapunk is beszámolt róla: nemrégiben nagy felháborodást váltott ki, hogy a XVIII. században épült felsőtengelici Gindly-Benyovszky-kastély egyedülállóan szép, védett parkjából mintegy harminc, méteres átmérőjű fát vágtak ki fatolvajok, akiket tetten értek. A kastély egyébként Kiss István szobrászművész örököseinek tulajdonában van.

A XIX. század közepén épült, Szedreshez közeli kajmádi Balogh-Illés-kastély szintén magánkézben és jó állapotban van, nem látogatható.

Két látványos sikertörténet

A régi kastélyok megmentését, és hasznosítását illetően a két leglátványosabb sikertörténet a fentebb már említett medinai Apponyi-kiskastélyé, illetve a Szedres-apátipusztai Gindly, Bésán, majd Fiath-kastélyé. Nemcsak, mert mindkét birtokot szépen felújították, hanem, mert ezekben az épületekben nem csupán a tulajdonosok, hanem a szélesebb közönség is gyönyörködhet, tekintve, hogy turisztikai célokat is szolgálnak.

A medinai objektumot kb. száznyolcvan éve a Pauer család építtette, később Bezerédj István, majd Apponyi Károly tulajdonába került. Utolsó lakója, 1939-ben bekövetkezett haláláig dr. Gróf Apponyi Rezső, „a bolond gróf”, aki minden idők legfiatalabbjaként Tolna vármegye főispánja is volt.

A birtokot 2008-ban vásárolta meg egy magánszemély, aki restaurálás, felújítás után feleségével egy kastélyszállót hozott ott létre, ami egyben az otthonuk is. A 2011-es avatáson jelen volt Jiří Menzel, Oscar-díjas cseh filmrendező is.

Az apátipusztai kastélyegyüttes a XIX. században épült. A II. világháború utáni államosítást követően tsz-iroda működött benne. 2001. óta egy Tolna megyei vállalkozás lovas udvarházként működteti a birtokot. A kisebb épület felújítása 2006-ban fejeződött be, a nagyobb tavalay adták át ünnepélyes keretek között.

Forrás:

Tolnai Népszerűség

TEOL